

Передумови дослідження кримінальної відповідальності за погрозу або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок

Занепад усталених поглядів на державний суверенітет та послаблення контролюючої ролі права, призвели до змін в житті суспільства, зокрема в певній мірі це породило занепад моральних принципів, збільшення росту злочинності. Ми дійшли до такого етапу, коли є необхідним аналізувати правові доктрини не з формально-юридичних, психологічних чи соціологічних засад, а висвітлювати це через призму національно-історичного, культурно-типологічного розуміння природи законодавства, об'єднавши це в єдину систему, яка буде приносити свої позитивні результати, як для суспільства в цілому так і для побудови цілісної, неподільної правової держави з високим розвитком як моральної так правової свідомості. Кожна демократична правова держава ставить перед юридичною наукою завдання щодо необхідності вирішення нових завдань, що виникають у зв'язку із розвитком суспільства. На сьогоднішній день надзвичайно актуально постала проблема щодо захисту основних прав і свобод людини і громадянина. Одним із засобів забезпечення охорони цих цінностей є встановлення державою кримінальної відповідальності за погрозу або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок.

Важливе значення у сфері охорони конституційних прав і свобод відіграє Кримінальний кодекс України (далі – КК України). Проблема кримінальної відповідальності за погрозу або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, враховуючи багатогранність та специфічність професійної діяльності, а також бланкетність норм є однією із найскладніших і доволі актуальною темою протягом значного періоду часу.

Питання погрози або насильства щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок в науковій літературі розглядали такі вчені, як С.В. Антонов, В.Т. Дзюба, Л.В. Дорош, П.С. Єлизаров, М.П. Журавльов, П.В. Замосковцев, В.А. Клименко, С.М. Корабельников, М.І. Мельник, М.І. Хавронюк та ін. Вони зробили вагомий внесок в дослідження різних аспектів зазначеної проблематики, однак не вичерпали всіх питань теми в свою чергу не виключають її подальшого дослідження.

Хоча у 2010 р. було захищене дисертаційне дослідження А.С. Антонова на тему: «Кримінальна відповідальність за посягання на діяльність службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 350, 352 КК України)» [1] та у 2017 р. Т.С. Лосич дисертаційне дослідження на тему: «Кримінальна відповідальність за погрозу або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного» [2]. Проте, слід визнати, що дослідження у даній сфері не вичерпують усього кола питань, які постають перед слідчими, прокурорами та суддями в період реформування соціально-економічного устрою, динамічного розвитку науки кримінального права, науково-технічного прогресу. Не знайшли достатнього відображення у наукових працях питання генезису кримінально-правової заборони погрози або насильства щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, визначення форми вини при погрозі або насильстві щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, встановлення об'єктивних та суб'єктивних ознак діяння, відмежування від суміжних складів злочинів та адміністративних правопорушень та встановлення критеріїв щодо малозначності діяння беручи за основу вивчення матеріалів слідчої та судової практики та положення доктрини кримінального права, справедливості та відповідності покарання за вказане діяння. Не здійснено компаративного дослідження за кримінальним законодавством України та законодавством зарубіжних країн, не дана в повному обсязі характеристика проблемних питань складу злочину. На сьогодні існує потреба встановлення відповідальності у злочині, передбаченому ст. 350 КК України як за погрозу вбивством, так і за погрозу будь-яким видом насильства, знищенням чи пошкодженням майна. Крім того, вбачається за необхідне передбачення відповідальності за ч. 2 ст. 350 КК України за нанесення потерпілому удару. Тому стан кримінально-правової охорони за погрозу або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок не можна визнати зараз апіорі задовільним.

Окремо слід зупинитися на кримінально-правовій охороні службової особи та громадянина, який виконує громадський обов'язок, оскільки вона не завжди рівнозначна, а також на особах, вплив на яких може суттєво позначитися на діяльності службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Оскільки в одних випадках діяльність цих осіб кримінально-правовою охороною забезпечується лише в момент здійснення такої діяльності, в інших – у будь-який час. Прогалиною також є встановлення у ч. 1 ст. 350 КК України відповідальності лише за погрозу заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, а також в обмеженому переліку в ст. 350 КК України тих діянь, які визначені як злочинні.

Дискусійні питання досліджуваного складу злочину ще не мають однозначного вирішення, це все впливає на стан правозастосовної практики, і потребує ґрунтовного наукового дослідження. Доцільним у цьому контексті було б вивчення та усунення саме загальних системних помилок, які стосуються деяких питань конструкції норми, що викликає певні труднощі на практиці при кваліфікації. Не можна не відмітити той момент, що відсутня єдина методологічна основа, єдині підходи щодо дослідження зазначеної норми, критерії та методи оцінки отриманих результатів.

1. Антонова А. С. Кримінальна відповідальність за посягання на діяльність службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 350, 352 КК України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 23 с.
2. Лосич Т. С. Кримінальна відповідальність за погрозу або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 16 с.